

יד ושם

המשרד לאזרחים ותיקים

"לדורות" סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל שאלון לרישום קורות ניצולת השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים יעלה לאתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

את השאלון המלא נא לשלוח לדוא"ל: ledorot@pmo.gov.il פרטים נוספים ושאלות בטלפון כוכבית 8840*

נא למלא את הפרטים האישיים בנספח ולאשר בחתימתכם את פרסום הסיפור באתר.

יש לשלוח את הנספח בדואר: ת.ד. 2512 מגדלי ויטה בני ברק 5112401 או בפקס: 02-5605034

ניתן לסרוק את הנספח ולהעבירו בדוא"ל בצמוד לשאלון.

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם משפחה: זוהר	שם פרטי: צבי
----------------	--------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה

יש לרשום שמות ומקומות באותיות בדפוס (גם בלועזית) במקומות המסומנים

שם משפחה לפני המלחמה או בתקופתה: זוהר	בלועזית	
	Zoer	
שם פרטי לפני המלחמה או בתקופתה: הרשל	בלועזית	
	Hirsh	
מקום לידה (ישוב, מחוז): קומרוב, מחוז לובלין	בלועזית	
	Komarow, Lubelski	
שם פרטי של האב: אהרון		שם פרטי ושם נעורים של האם: מלכה-סימה לבית פומפ
שם פרטי של האישה/הבעל (אם היה/תה נשוי/נשואה לפני המלחמה):		שם נעורים של האישה:
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: קומרוב	בלועזית	ארץ המגורים: פולין
	Komarow	
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה:	מקצוע לפני המלחמה:	חבר בארגון או בתנועה:
הייתי ילד		
מקומות מגורים בתקופת המלחמה (ישוב, מחוז, ארץ): מפרוץ המלחמה ב 1939 עד הגירוש הסופי מהגטו באוקטובר 1942 – קומרוב.		
האם היית בגטאות? אילו ומתי? כן. בגטו קומרוב מסוף 1941 עד אוקטובר 1942		
האם היית במחנות? אילו ומתי? לא		
מקום השחרור:	תאריך השחרור:	
Kraczew על יד קומרוב על ידי הצבא הרוסי	קיץ 1944	

לאן עברת/חזרת לאחר השחרור (ציין מקום)? לבית חולים בעיר Zamosc. היינו שם ארבעה חודשים		האם שהית במחנה עקורים? שם המחנה? ברגן-בלזן Bergen Belsen
שם האנייה (אם עלה בדרך הים): Champollion	שנת עליה: 1946	מקומות/מחנות בדרך לארץ: Blankenese hamburg בית הילדים

אנא ספרי/ על קורותיך לפני המלחמה

(ציוני דרך: משפחה, סביבה, ילדות ולימודים, עבודה, חברות בארגון): נא לכתוב בגוף ראשון

קומרוב הייתה עיירה קטנה, כולה יהודית. הפולנים גרו בפרבר של העיירה. מבחינת התשתית העיירה לא הייתה מפותחת, בתיה היו בנויים מעץ. גרו בה כ-3,000 יהודים, רובם המכריע דתיים, מגדלים את ילדיהם לתורה ולעבודה. היהודים היו בעלי מלאכה חייטים, נגרים, סנדלרים, בעלי חנויות למינהן.

לאבי הייתה מתפרה לבגדי גברים. הפולנים שגרו בסביבה עסקו בחקלאות ובאו לעיירה למכור תוצרת חקלאית ולקנות אצל היהודים מוצרים מוגמרים. המשפחה שלי מנתה 10 נפשות: הורים ושמונה ילדים. אני הייתי הילד השישי. מגיל שלוש למדתי ב"חדר" ועד פרוץ מלחמת העולם השנייה הספקתי ללמוד שנה וחצי גם בבית ספר פולני כללי.

נא ספרי/ על קורותיך בזמן המלחמה

(ציוני דרך: מעצר וגירוש, גטאות, מחנות וצעדות מוות, במסתור או בזהות בדויה ושם בדוי, פעילות ותפקידים ביודנראט/תנועות נוער/מחתרת/פרטיזנים, השתתפות בבריחה/התנגדות/לחימה, האם אדם/ארגון יהודי/לא יהודי סייע באופן משמעותי להצלתך; בריחה/הגירה בכפייה, פינוי/אווקואציה למרכז ברית המועצות):

העיירה הקטנה קומרוב קיבלה מהגרמנים אותו טיפול כמו כל עיר גדולה. טלאי צהוב והקמת יודנראט. אנשי ה אס אס ואנשי הגסטפו לא ישבו בעיירה אלא בערים סמוכות, אולם כל ביקור שלהם פירושו היה פורענות, השפלות, הגליות ורציחות. אחת התחביבים שלהם היה לשסות כלבים בנו הילדים ואני זכיתי לנשיכה עמוקה ברגל שאני נושא את סימניה עד היום.

בסוף שנת 1941 ריכזו את היהודים בשכונה של רחובות אחדים והפכו את השכונה לגטו. לא היו חומות אולם הייתה שמירה חזקה על ידי פולנים ואחרים ולא ניתן היה לצאת. היה בגטו רעב נורא, מחלות ומוות, הרבה מוות. המשפחה שלי קיבלה דירת חדר. אבי ואחי הגדול יצחק החלו מיד לחפור מסתור מתחת לרצפת העץ. את האדמה זרקו בלילה במרחק מהבית. יום אחד בחודש אוקטובר 1942 התעוררנו לשמוע צעקות Alle Yuden Raus (כל היהודים החוצה). שמענו יריות וצעקות ורצנו במהירות למסתור שלנו מתחת לרצפה. פתחנו את הדלת הראשית של הדירה שיחשבו שכבר יצאנו. כעבור יום או יומיים החלטנו לצאת כל רבע שעה אחד מאיתנו. קבענו להיפגש על יד הכפר קראצ'ב. לאבי היו לקוחות בכפר זה והוא הכיר היטב את הסביבה. הגענו למפגש ארבעה. אבי, אחי יצחק, אחותי מרים ואנוכי.

אבי מצא מערה בגיא פראי על יד הכפר. המערה הזו הפכה לביתנו במשך כחצי שנה מאוקטובר 1942 ועד לאפריל 1943. כל יומיים יצאנו שניים לקנות אוכל אצל שתי פולניות גברת ולצ'ישין וגברת פיפקו שהכירו אותנו היטב. גם כשאזל הכסף המשיכו לתת לנו אוכל. בערב אחד באפריל 1943 יצאו אבא והאחות מרים להביא אוכל ולא חזרו. שמענו יריות. אחי יצחק ואני לא ישנו כל הלילה. בבוקר השכם טיפסנו לגבעה ומצאנו את אחותנו מרים מתה. את אבינו לא מצאנו. כל היום הסתובבנו בחורשה רעבים והרוסים. בערב סיפרה לנו נותנת הלחם כי פולני שלא מכפר זה רצח את האחות והביא את האב פצוע לראש הכפר שימסור אותו לגרמנים. ראש הכפר סירב כי פחד שהגרמנים ירסו את הכפר כשייוודע להם שהסתובבו כאן יהודים חצי שנה אחרי הגירוש הסופי. והפולני הזה רצח את אבי בעצמו, אמרו לנו.

חיפשנו מסתור חדש ומצאנו בכפר מתבן גדול מלא קש. ראינו פתח בין שני קרשים שאפשר להשתחל דרכו. השתחלנו פנימה נשכבנו מתחת לערמת הקש הענקית על יד סדק צר ממנו נכנס אוויר פנימה. המתבן הזה הפך לביתנו השני לתקופה של חצי שנה. בערב היינו יוצאים לחלץ עצמות, מנקים את הקש שמעלנו ופונים לאחת משתי המשפחות לקבל מעט לחם. יושבים קצת

בחורשה הקרובה שותים קצת מים מהבאר שבכפר ומתגנבים חזרה למתבן. ביום ישבנו בדממה ללא הוצאת הגה מהפה. התחלנו לקבל פעמי לחץ מרוב ישיבה. בעלי המתבן כל יום באו לקחת קש לבהמות או לצרכים אחרים. שמענו את השיחות ביניהם.

יום אחד באוקטובר 1943 נכנסו למתבן שני בני משפחה מצוידים בקלשונים ובניגוד לפעמים קודמות הם לקחו קש ולקחו כל כך הרבה עד שהערמה הלכה וקטנה. הרגשנו את הקלשונים מעל ראשנו. היינו קרובים לעילפון. חשבנו לצעוק אך ידענו שהם יהרגו אותנו במקום. לצעוק או לשתוק? כל האירוע נמשך דקות אחדות אבל נדמה כנצח. פתאום חדלו. אחי אחרי אירוע זה ועוד כאלה שהיו בהמשך נהייה יותר דתי כי סבר שיש פה השגחה מלמעלה שמצילה אותנו. בערב ברחנו מהמתבן לאחר שניקינו את המקום. שוב נאלצנו לחפש מסתור אחר. שוטטנו בחורשה על יד הכפר ומצאנו בור גדול נטוש בקצה הכפר. ריפדנו את האדמה בעלים ובענפים רכים והבור הזה הפך לביתנו השלישי מאז הגירוש. שהינו בו כל החורף של 1943 ועד לאביב 1944 כמעט עד לשחרור.

הלכנו ונחלשנו, סבלנו מפצעים ברגליים ובאחוריים. במשך שנתיים לא בא לפינו אוכל חם ולא שתייה חמה. יום ראשון אחד קרה אירוע שהוא כולו נס. בימי ראשון אנשי הכפר אינם עוסקים במלאכות רגילות ויוצאים לטייל. עברה קבוצת נערים פולנים ואנחנו לא הרגשנו בהם. הם שמעו אותנו מדברים והבינו שאנחנו מסתתרים פה. אנחנו תמיד אמרנו לפולניות שאנחנו מסתתרים ביער ולא בכפר עצמו. שמענו את הדיבורים שלהם על התוכנית לחסל אותנו. הרגשנו נורא. לקראת הערב החלטנו שאחי הגדול יצא קודם ואחר כך אני. אולי אחד יינצל. אמרנו "שמע ישראל" ונפרדנו. היה רגע מאד דרמטי. חשבנו שזה הסוף. בכל מקרה קבענו להיפגש אצל הפולנייה שבאותו ערב היינו אמורים לבוא אליה.

כאשר אחי יצא לא שמעתי כל תנועה או רעשים. אני יצאתי מהבור והגעתי למקום שקבענו ולשמחתי מצאתי את אחי עומד שם, כאשר האישה עוד לא יצאה עם לחם בשבילנו. כאשר היא יצאה היא אמרה משפט אחד: "הגרמנים הצילו אתכם היום". ברגע ראשון לא הבנו משמעות המשפט הזה. מסתבר שבאותו יום הגרמנים באו לבדוק אם יש פרטיזנים במקום והפולנים החליטו לא להתעסק איתנו מפחד שיוודע לגרמנים ואז הם יפגעו מכך שעזרו ליהודים תקופה כה ארוכה, כמעט שנתיים.

אנא ספרי/י על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ
(ציוני דרך: השחרור וחזרה הביתה, חיים אחרי המלחמה, בריחה, העפלה/ עליה):

סוף קיץ 1944 היה בשבילנו כבר סוף מלחמת העולם השנייה. אבל היינו כבר כל כך חלשים שבקושי יכולנו ללכת. קצין מהצבא הרוסי ראה אותנו בגינת ירק ושאל את אחי מי אתה? ואחי יצחק ענה: אני יהודי. ואז הקצין אמר שגם הוא יהודי. הוא נתן הוראה לחיילים להחליף לנו את הבגדים שהיו מלוכלכים ומלאי כינים. הוא העלה אותנו על המשאית שלו והביא אותנו לבית חולים בעיר הקרובה זמושצ' והורה לטפל בנו. לולא קצין זה היינו מתים למרות ששרדנו את המלחמה.

אחי ראה בקצין זה שליח מטעם ההשגחה העליונה. ארבע חודשים היינו בבית החולים וכשהתחזקנו ויצאנו מבית החולים נסענו למחנה ברגן בלזן שבגרמניה, שמענו כי שם מתרכזים ניצולים ומשם נוסעים לארץ ישראל. בברגן בלזן היו גם אנשי הבריגדה היהודית מארץ ישראל שטיפלו בנוער ששרד את המלחמה. אני צורפתי לקבוצת נוער של כ-100 נערים ונערות. לימדו אותנו עברית ומקצועות אחרים, אבל במחנה המוות הזה לא הייתה אוירה מתאימה לילדים והעבירו אותנו להמבורג בשכונת בלנקנייזזה ששם הייתה וילה ענקית שהיית שייכת למשפחת ורבורג היהודית, שהיו בנקאים ידועים בהמבורג. במקום הזה, שהיה ממש בית ספר עם פנימייה, הכינו אותנו לעלייה לארץ ישראל.

נא ספרי/י על חיך בארץ
(ציוני דרך: לימודים/ תעסוקה, שירות צבאי, פעילות ציבורית או תרבותית, משפחה/ דורות המשך וכו'):

באפריל 1946 עליתי לארץ ישראל, במסגרת עליית הנוער, לקיבוץ קריית ענבים שעל יד ירושלים. שם שהיתי למעלה משנתיים עד גמר מלחמת העצמאות. ב-1947 גויסתי לפלמ"ח, חטיבת הראל, והשתייכתי להכשרת קריית ענבים. בתום המלחמה גויסתי פורמלית לצה"ל ושרתי עד סוף 1950. השתתפתי כאמור במלחמת העצמאות ובמערך המילואים השתתפתי במלחמת

יד ושם

המשרד לאזרחים ותיקים

סיני, מלחמת ששת הימים ובמלחמת יום הכיפורים. באשר לפעילות האזרחית: בשנת 1951 למדתי בבית מדרש למורים למבוגרים בירושלים שהקים פרופ' מרטין בובר. בתום הלימודים בשנות 1952-1955 לימדתי באולפנים לעברית בהר כנען, באולפן עקיבא בנתניה ובאולפן בתל אביב.

כעבור זמן למדתי משפטים באוניברסיטה העברית ובשנים 1963 – 2005 כ-40 שנה שימשתי כעורך דין ושותף במשרד גורניצקי ושות' בתל אביב. כעת בפנסיה. אני נשוי. אשתי שולמית גם היא ניצולת שואה. יש לנו שלוש בנות: יעל פסיכולוגית קלינית, רונית פרסומאית, ועינת עורכת דין. יש לנו גם ארבע נכדות ונכד. הנכדה הגדולה כבר משרתת בצה"ל ואנו משפחה ציונית מאושרת.

**** ברצוני לציין, שכתבתי ספר אוטוביוגרפי בשם "מאופל לאור" הנמצא ב"יד ושם" ושם תיארתי ביתר פירוט את הקורות אותי בזמן המלחמה ואת השיקום שלאחריה. *****

ראיון: רונית זוהר, תל – אביב יפו, מרץ 2014